№ 214 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1 **1903** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1 № 214

ԵՐԵՍՈՒՆԵՄԵԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թերթիս մասին գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Ձեռագրութիւնը ընդունվում է առանց յեղման.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են նոնպարէլ տողաշարի 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ուղեղի եւ ձեռքի ինքնագործունէութիւնը.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բագուի հրդեհները. ... — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. ... — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Անգլօ-պարսկական առեւտրական դաշնագրի առթիւ.

ՈՒՂԵՂԻ ԵՒ ՁԵՌՔԻ ԻՆՔՆԱԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԳՈՒԻ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ

[illegible]

«Бакинское Общество Русской Нефти» ...

[illegible]

Ստեփան

28 սեպտեմբերի Բագու.

ՁՆԱՄԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՈՊՕԼԻՑ

Սեպտեմբերի 24-ին

[illegible]

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԳԼՕ-ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ԱՌԹԻՒ

I

[illegible]

«Board of Trade Journal» ...

[illegible]

քեր, 298 կտորից բաղկացած, իսկ հիմնականում կան 212 անուն գիրք 280 կտորից։

Բացի այդ՝ գնվել են դասագրքեր, զանազան քարտէզներ, երկրագունդ, ցեղերի պատկերներ, լեզուների համար առարկայախօսութեան պատկերներ, բուսաբանութեան համար ծաղիկների մոդէլներ, աղիւսակներ, մանրադիտակներ, մարդակազմական մոդէլներ, այլ և ֆիզիկայի և տարրալուծութեան դասական պիտոյքներ։ Այս բոլորի վրա ծախսվել է 2951 ր. 98 կ.։ Արտասահմանից բերված իրերի համար մաքս չէ վճարված՝ համաձայն դպրոցի կանոնադրութեան § 64-ին.

Տարվայ սկզբում դպրոցին այց են եկել Երևանի նահանգապետը, փոխ-նահանգապետը և Վրաստանի ու Իմէրեթիայի Էկզարխը։

Դպրոցի պատուաւոր հոգաբարձու ընտրվել է Թիֆլիսի I կարգի վաճառական Գր. Բայանդուրեանը, որ խոստացել է տարեկան նպաստ տալ դպրոցին 2000 րուբլի։ Տարվայ մէջ եղել են հետևեալ նուիրատուութիւնները։ Հանգուցեալ Մարիամ Աֆոյեանի յիշատակին նուիրել են 500 ր., եղբայրք Համամչեաններ՝ 50 րուբլի։ Տրված է վրացերէն լեզուով մի ներկայացում, որից զուտ արդիւնք մնացել է 41 ր. 60 կ.։ Նուիրատուութիւնների այս շարքում պէտք է դասել նաև պ. Ց. Տէր-Միրաքեանի հերբաբիումը, և Ջ. Ջանփոլադեանի տուած Կաղզվանի աղի ամենագեղեցիկ կտորներ, դպրոցի հանքաբանութեան ժողովածուի համար։ Գ. վերատեսուչն իր տեղեկագիրը վերջացրեց մօտաւորապէս հետևեալ դիտողութիւններով։

«Տիկնայք և պարոններ, դուք բարեհաճեցէք լսել, որ մեր առևտրական դպրոցը կանոնաւոր կերպով զարգանում է, մի կողմից մանել ցանկացող երեխաների թիւն է աճում, միւս կողմից հարստանում է դպրոցական պիտոյքներով և զանազան իրերով և վերջապէս վայելում է հասարակութեան ուշադրութիւնը։ Թւում է, թէ սև ամպերի ոչ մի ստուեր չէ անցնում դպրոցի գլխով։ Սակայն կայ մի հանգամանք, որ արգելառիթ է կրթական գործի կանոնաւոր ընթացքին։ Այդ արգելքը ներկայ դպրոցական շէնքն է, որ բոլորովին անպէտք է. սենեակները փոքր են, որոնց կէսը շատ վատ են լուսաւորված. ձմեռը չափազանց ցուրտ է լինում, ուսուցչական սենեակից դէպի դասարանները հաղորդակցութիւնը կատարվում է ցուրտ անցքերով. երկու զալիթներն իրարից բաժանված են գետնանցքով, որտեղ շարունակ մեջանցուկ քամի է լինում, խոնաւ և հոտով. այդ բոլորը միասին վեր առած՝ ներկայ դպրոցական շէնքը դարձնում է անգոհացուցիչ առողջապահական ամենահամեստ պահանջների համար։ Բաժան-բաժան զալիթների պատճառով դժուար է դառնում դաստիարակներին աշակերտների վրա հսկելը։ Դպրոցական շէնքի անյարմարութեան պատճառով, ուսուցիչները հիւանդանում են, դասեր բաց թողնում, որոնք ակամայ արգելում են կրթութեան կանոնաւոր ընթացքը։ Դժուար է ընդգել, բայց կատարեալ հիմք կայ ենթադրելու, որ աշակերտներն էլ շատ անգամ հիւանդանում են դպրոցում։ Իսկ ներկայ ուսումնական տարում դպրոցը զետեղված է երկու շինութեան մէջ, որոնք իրարից բաւական հեռու են։ Այս երևոյթը բոլորովին հակառակ և անբնական է դպրոցի վարչական և ուսումնական տեսակէտներով, անախորժ է թէ ծնողների և թէ աշակերտների համար, որովհետև դպրոցը գտնվում է ցեխոտ փողոցում և չկայ մի յարմարաւոր շէնք դպրոցի համար։

Վերացնել ցոյց տուած անյարմարութիւնները, ցրվել դպրոցական պայծառ կեանքի վրա կուտակվող ամպերը, ժողովել դպրոցական կեանքի հարթ ճանապարհից քարերը, պատսպարել դպրոցը և աշակերտներին մրսելուց, հիւանդանալուց,—այդ է խնդիրը ամենամօտ ապագայի։ Պէտք է յուսալ, որ յարգելի հոգաբարձութիւնը, որ այնքան սրտին մօտ է համարում իրանց երեխաների շահերը, ամեն ջանք գործ կը դնէ, որ երկու տարվայ ընթացքում ուսումնարանը ունենայ սեփական շինութիւն, դպրոցի և առողջապահական պահանջների համեմատ շինված։ Այդ շինութեան մէջ դպրոցի ուսուցչական խումբը ինձ կամ իմ յաջորդի հետ կը հանդիպի ձեզ առանց այն տխուր զգացման, որը բուրում էր իմ ասած խօսքերից»։

Ն. գ. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան մէջ մշակվում է մի ծրագիր, որով մտադրութիւն կայ ցուցակագրութեան ենթարկել այն բոլոր դժբախտ դէպքերը, որոնք պատահում են գիւղատնտեսական մեքենաներով աշխատելիս։ Սրա հետ միասին ենթադրվում է գիւղատնտեսական բարձրագոյն, միջնակարգ և նոյն իսկ ստորնակարգ դպրոցների ուսման ծրագրի մէջ մտցնել դժբախտ դէպքերում նախնական անհրաժեշտ բժշկական օգնութիւն հասցնելու վերաբերեալ դասեր։

—

Երէկ, սեպտեմբերի 30-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում նշանակված էր Սանտաձէների յայտնի գործի վերստին քննութիւնը։ Ինչպէս յայտնի է, Սանտաձէները դատի էին կանչել «Մշակի» խմբագրին այն թղթակցութիւնների համար, որ գրել էր Ախալքալաքի թղթակիցը նրանց գործունէութեան մասին։ Գործը նախ քննվեց նահանգական դատարանում։ Սանտաձէները անբաւական էին մնացել նահանգական դատարանի որոշումից, որով գործը ենթարկված էր դադարման և փոխադրել էին գործը պալատ։ Սակայն գործը նորից յետաձգվեց, որովհետև Սանտաձէների հաւատարմատար Դրագնեվիչ յայտնեց, որ նա սպասում է Սանտաձէների գալուն, որ գործը վերջացնէ։

—

Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավայի ներկայացրած հաշուից երևում է, որ արհեստաւորաց Միքայէլեան ուսումնարան մտնելու համար այս տարի խնդիրք էին տուել 153 հոգի, որոնցից քննութիւն են բռնել և ընդունվել 50 հոգի։ Քննութիւն բռնող 153 աշակերտներից 72 հոգի իրանց ուսման ընթացքն աւարտել են Թիֆլիսի քաղաքային տարրական ուսումնարաններում։ Ներկայումս այդ ուսումնարանում ուսանում են ընդամենը 195 աշակերտներ, որոնցից 93-ը օտար քաղաքացիներ են։ Բոլոր աշակերտները ազգութեան կողմից բաժանվում են այսպէս,—հայեր՝ 49, վրացիներ՝ 53, ռուսներ՝ 74 և այլ ազգութիւնների պատկանողներ՝ 19։

—

Օգոստոսի 20-ին տեղի ունեցած Բարձրագոյն հրամանի հիման վրա՝ Անդրկովկասեան երկաթուղային գիծը չարագործներից և կողոպտումներից ապահովելու հարցի վերաբերմամբ, այդ երկաթուղային գծի կառավարիչ Իվանօվսկի տեղեկութիւն տուեց Բաքուի նահանգապետին, որ նոյեմբերի 5-ից ոչ ուշ պէտք է ներկայացնել հաղորդակցութեան ճանապարհների փոխադրութեան ծրագիր, թէ երկաթուղու որ կայարանները տելեֆօնով պէտք է միացնվեն իրար հետ և որոնք նրանցից պէտք է միացնվեն երկրի ոստիկանական վարչութիւնների հետ։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան կովկասեան լիազօրի օգնական Շիմանովսկի սեպտեմբերի 27-ին վերադարձաւ Թիֆլիս դէպի Երևանեան նահանգը կատարած ճանապարհորդութիւնից։

—

Դումայի ֆինանսական մասնաժողովը մօտ օրերումս վերջացրեց Թիֆլիսի ինքնավարութեան բոլոր հաստատութիւնների մէջ ծառայողների համար կենսաթոշակ նշանակելու կանոնադրութեան մշակումը։ Այդ կանոնադրութիւնը շուտով կը ներկայացնվի դումայի քննութեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

Ինչպէս են կռւում մակեդոնացիները.—Երէկ մենք մի քանի տեղեկութիւններ հաղորդեցինք այն մասին, թէ ինչպէս են զինված մակեդոնացիները։ Այժմ շարունակենք այդ տեղեկութիւնների շարքը և տեսնենք, թէ նրանք ինչ ձևով են գործադրում իրանց զէնքն ու հերոսութիւնը։ Այդ մասին Չերնոպէևի հրոսակախմբի անդամները հետևեալն են պատմել «Рус. Вѣд.» թղթակցին։

—«Օգոստոսի 30-ին, ասել են նրանք, մենք —290 հոգի մտանք Մակեդոնիա։ Մեր շարքում կային 10 ուսուցիչ, 7 ուսանող, 1 քահանայ, 1 կապիտան և 1 ենթասպայ։ Թիւրքերը թեթև շշուկ լսելուն պէս սկսում են հրացանաձգութիւն։ Մեզանից մի քանիսը պատասխանում են, իսկ մնացածները անընդհատ շարունակում են ճանապարհը։ Այդ գործողութիւնը վերջանում է նրանով, որ թիւրքերը զանազան պահականոցներից շարունակում են հրացանաձգութիւն միմեանց վրա։ Մենք արդէն հեռացել ենք վտանգից, բայց թիւրքերը դեռ գնդակներ են թափում միմեանց գլխին. սարսափի ու մթութեան պատճառով նրանք չեն վստահանում առաջ շարժվել և գործի դրութիւնը քննել։ Մեզանից իւրաքանչիւրը ունէր 350 փամփուշտ, երկու ռումբ և 1 կիլօգրամ դինամիտ՝ երկաթէ արկղիկով։ Բացի դրանից մեզ ուղեկցում էին 12 ձի՝ ռումբերով, դինամիտով և էլեքտրական բատարէաներով բեռնաւորված։ Հինգ օր շարունակ մենք անցնում էինք առաջ՝ ցերեկները պահ մտնելով և գիշերները ճանապարհ գնալով... Սեպտեմբերի 4-ին մենք թաղնվեցինք Սարումիլցա կազայի Կօչենէ գիւղում, բայց 6 ժանդարմներ գտան մեր հետքը։ Մենք առաջարկեցինք նրանց անձնատուր լինել. չը համաձայնեցին և սկսեցին հրացանաձգութիւնը. մենք պատասխանեցինք նոյն միջոցով և կարողացանք սպանել 4-ին և միւս երկուսին գերի վերցնել։

Այդ դէպքից յետոյ համոզված էինք, որ հրացանների ձայնը գրաւելու է թիւրք զօրքերի ուշադրութիւնը, ուստի իսկոյն դիրք բռնեցինք բլուրի վրա և ապա բարձրացանք աւելի վերև և ամրացանք մի ժայռոտ սարի գագաթին։ Առաւօտեան ժամը 11-ին յայտնվեցին 8000 թիւրքեր Մաուզէրի հրացաններով զինված։ Նրանք անընդհատ հրացան էին արձակում, բայց մենք հանգիստ նստել էինք ժայռերի ետևում և բոլորովին չէինք պատասխանում՝ փամփուշտներ խնայելու համար։ Թիւրքերը հետզհետէ աւելի ու աւելի համարձակ են դառնում, վերև են բարձրանում, սակայն մեր յանկարծակի կրակը նրանց սարսափահար է անում և նորից դէպի ներքև քշում։ Ամենափոքրիկ վտանգի ժամանակ մենք ռումբեր ենք գցում, որոնց դերը անփոխարինելի է։ Ռումբերի պայթիւնը կատարեալ խուճապ է առաջացնում թիւրքերի մէջ. նրանք արագարագ յետ են նահանջում, թէև ռազմական փողը շարունակում է և նրանց պատերազմելու է հրաւիրում։ Այդպէս կռիւը տևում է մինչև երեկոյեան 7 ժամը։ Մեզանից ոչ սպանվողներ են լինում, ոչ էլ վիրաւորներ։ Ուշագրաւն այն է, որ չէ վնասվում նոյն իսկ մեր դրօշակը, որը բարձր ծածանվում էր ժայռի գլխին՝ «Ազատութիւն կամ մահ» մակագրութեամբ։

Երբ մութն ընկաւ և յորդ անձրև թափվել սկսեց, մենք հեռացանք դէպի անտառը։ Թիւրքերը այդ նախատեսել էին և դարան էին մտել, ուստի մթութեան մէջ սպանվեցին մեր ընկերներից 4-ը և 2 էլ վիրաւորվեցին։ Բայց թիւրքերին աւելի թանգ նստեց այդ կռիւը, որովհետև նրանք խաւարի պատճառով նոյն իսկ իրար էին սպանում...

Այդ ընդհարումից յետոյ մեր խմբի մի մասը հեռացաւ Մակեդոնիայից, իսկ միւս մասը մնաց իր տեղում, շարունակ ընդհարումներ ունենալով թիւրքական զօրքերի հետ։ Սակայն մեր տակտիկայի շնորհիւ զօրքերն անվտանգ են մեզ համար. որքան շատ է նրանց թիւ-

---

հետ յարաբերութիւն ունի՝ թէ արտահանութեամբ և թէ ներմուծումով, պահպանել են մաքսային մի և նոյն նորման՝ 5%, եթէ չասենք, որ ի նպաստ Ռուսաստանի մի քանի փոփոխութիւններ են մտել։ Իսկ այն նիւթերը, ընդհակառակը, որոնց վերաբերմամբ Ռուսաստանը ոչ մի շահ չունի, մաքսով ծանրաբեռնվել են։ Օրինակ՝ պարսկական ներմուծվող չաքարի մաքսը, որ Ռուսաստանի արտահանութեան գլխաւոր նիւթն է կազմում, իջել է. նոյն կերպ և բրինձինը, որ գրեթէ բացառապէս Ռուսաստան է ներմուծվում։ Ընդհակառակը, ներմուծվող թէյի մաքսը, որ գրեթէ ամբողջապէս Հնդկաստանից է գալիս, խիստ բարձրացել է։ Նոյն կերպ է պատահել և ցորենի, զանազան սերմերի և օպիումի մաքսի հետ. մի առևտուր, որ բացառապէս անգլիացիների ձեռքին է գտնվում։ Հարմիր բամբակի արտահանութիւնը՝ դէպի Ռուսաստան, միանգամայն ազատ է, իսկ հնդկականեփի (Jute) ներմուծումը (Հնդկաստանից) բարդվել է մաքսով։

Սակայն այդ դեռ բաւական չէ Անգլիային լաւ ջարդ հասցնելու համար։ Ռուսաստանը ունէր մի այլ կարևոր խնդիր, որի աջող վերջաւորութեամբ միայն կը պսակվէին նրա ջանքերը։ Ռուսաստանին աջողվել է Պարսկաստանի մաքսային սիստեմը ևս փոխել։ Մինչև այժմ սովորական էր այնտեղ արժէքի մաքսը (Werthzoll), իսկ այժմ փոխվել է կշռի մաքսի (Gewichtszoll)։ Այսինքն այսուհետև իւրաքանչիւր ապրանքի մաքս պիտի վերցնվի ոչ թէ ըստ ապրանքի իսկական արժէքի, այլ ըստ ապրանքի չափած կշռի։ Ի՞նչու, ինչ փորձառունի Ռուսաստանը այդ խնդրում։ Անգլիայի բամբակեղէն ապրանքների համար, շնորհիւ էժան արդիւնաբերութեան, լաւ որակի և էժան տեղափոխութեան (ծովային ճանապարհով), վճարվում էր Պարսկաստանի սահմանում անհամեմատ փոքր մաքս, քան նոյն տեսակ ապրանքի նոյն քանակի համար Ռուսաստանն էր վճարում՝ թանգ արդիւնաբերութեան և թանգ տեղափոխութեան պատճառով։ Ուրեմն նոր կարգադրութեամբ Անգլիան մի անգամ ընդմիշտ կորցնում է իր մեծ օգուտը։ Աւելին ասենք։ Այն բոլոր նպաստաւոր պայմանները, որ ունէր Անգլիան մինչև այժմ իր գաղութներով՝ Պարսկաստանի հետ ունեցած առևտրական յարաբերութիւնների նկատմամբ, այժմ չափաւորվում և վեր են ածվում երկուստեք հաւասարաչափ նպաստաւոր պայմանների, առանց մազաչափ տարբերութեան։ Եթէ անգլիական կառավարութիւնը իր երկիրը ներմուծվող պարսկական նիւթերի մաքսը բարձրացնէ, աւելի քան Ռուսաստանը, այն ժամանակ նոյն կերպ կը վարվէ և ինքը՝ Պարսից կառավարութիւնը ներմուծվող անգլիական ապրանքների վերաբերմամբ։

Բերենք մի քանի օրինակներ արտահանվող ապրանքների համար նոր որոշած մաքսային նորմաներից.

Ձի	. . . .	3	թուման
Ուղտ	. . . .	5	»
Ջորի	. . . .	4	»
Մետաքս (հում) 10 թաթմանի համար.		1 թուման 5	ղրան
Մետ. (գործ.) 10 » »		3	»
Թանգագին քարեր, ըստ արժէքի	.	5%	
Օպիում, մի թաթմանի համար	.	5	թուման
Ծխախոտ (հում) 10 թաթմանի համար		1	»
Ծխախոտ (գործ) 10 » »		8	»

Նոյն կարգի որոշումներ կան բրդի, գինու, օղիի, աղի, ձուի, ցորենի և այլ նիւթերի մասին։

Այս բոլոր՝ շարադրուած ապագայ խոստացող պայմանները չէին կարող անշուշտ Անգլիայի կառավարչական շրջանների ուշադրութիւնը չը գրաւել և լուրջ կերպով մտածել չը տալ մի ուրիշ ելքի մասին։ Այս տարվայ փետրվարի 18-ին մաքսային նոր տարիֆը քննութեան նիւթ էր դարձել անգլիական ներքին տան մէջ, ուր պետական քարտուղար Գրանբօրէն մի առ մի թւում էր այն վնասները, որոնք պիտի կրէ այսուհետև անգլիական առևտուրը Իրանի հողում։ Եւ այն բոլոր ջանքերը, որոնցով անգլիական կառավարութիւնը աշխատեց Թէհրանի իր դեսպանի միջոցով Պարսից կառավարութեան հասկացնել իր կրելիք մեծամեծ վնասները և մի քանի կէտերի փոփոխութիւն առաջարկել, բոլորովին ապարդիւն անցան։ Այս տեսակ իրողութեան հանդէպ իզուր է աշխատում «Times» թերթը իր ընթերցողներին յոյսերով կերակրել և պատմական փաստերի յիշատակութեամբ պնդել, որ անգլիական ձեռներեց ոգին այս անգամ ևս յաղթաբար կանցնէ դժուարութիւնների բովից։ Նա բոլորովին մոռանում է, որ Անգլիայի պատմական արիութեան համար, առևտրական սահմանում, գոյութիւն են ունեցել և՝ հնարաւորին չափ նպաստաւոր հանգամանքներ, որոնց վրա միշտ յենել է Անգլիան իր ղեկը, անդրծովեան սրարշաւ ընթացք կատարելիս։ Իսկ այժմ այդ նպաստաւոր պայմանները հետզհետէ անհետանալու վրա են մի երկրում, ուր ամենամերձաւոր հսկայ հարևանի բազմապիսի ազդեցութիւնները միանգամայն անխուսափելի են դարձել գրեթէ ամեն մի սահմանում։

II

Ճշմարիտ, բաղդը ժպտում է Ռուսաստանին ըստամենայնի, այնպէս որ նա իր պատմական նշանակալից միսիան՝ առանց բիսմարկեան նրբագոյն քաղաքագիտութեան կարիք զգալու, անվրէպ ու անյապաղ առաջ է տանում։ Ռուսաստանը Պարսկաստանին արած իր վերջին մեծաքանակ փողի փոխառութեան ժամանակ (Շահի ճանապարհորդութիւնից փոքր ինչ առաջ), պայման է կապել, որ Պարսկաստանը մինչև 1912 թ. բացի Ռուսաստանից, այլ ևս ոչ մի տէրութեան չը պիտի կօնցեսիա տայ երկրի մէջ երկաթուղու գծեր կառուցանելու համար։ Եւ այս դէպքում ևս Անգլիայի ոտը քարին է դիպչում սարսափելի կերպով, որովհետև նրա ձեռնարկած երկաթուղու գիծը՝ Հայդարաբադ-Սուքիւր-Անիսա արդէն պատրաստ լինելով, պէտք է մօտիկ ապագայում շարունակվէր մինչև Պարսկաստանի ամենապտղաբեր մասերը և այդպիսով ի նպաստ Անգ-

նոյնքան հեշտ է անվրէպ կերպով նրանց խիտ շարքերը գնդակահարելը...

Ահա այդպէս են կռւում մակեդոնական հրոսակախմբերը: Տեղական և գործունէութեան այդ մի քանի նպաստաւոր պայմաններն են, որ հնարաւոր են դարձնում ապստամբութեան շարունակելը, որ ենթադրել են տալիս, թէ առաջիկայ ձմեռվայ ցրտերից յետոյ մակեդոնական ապստամբութիւնը կարող է նորից բռնկվել աւելի ուժեղ թափով:

Այդպիսի ենթադրութիւնը աւելի ևս հաստատվում է նրանով, որ մակեդոնացիներն ունեն բաւականաչափ փող, ռազմամթերք և համակրողների ու գործնականապէս օգնողների առատ խմբեր...

—

Մակեդոնացին Ըլդըզ Կիօսկում.—Պարզ է, որ Թիւրք կառավարութեան համար մի ցանկալի երևոյթ էր անմիջական լուրեր ունենալ թշնամու բանակից, իմանալ նրանց գաղտնիքները ու ծրագիրը: Նրա կազմակերպած մատնիչների ու լրտեսների առաջին բանակը չէր կարողանում բաւարարութիւն տալ այդ պահանջին: Հարկաւոր էր աւելի ճիշդ ու ստոյգ աղբիւր: Եւ ահա կատարվում է կառավարութեան տենչանքը. գերի է ընկնում Շիշմանով անունով մի մակեդոնացի, որը իրան խմբապետ է անուանում:

—Մակեդոնացիների խմբապետը գերի—ինչ կարող է լինել դրանից աւելի ուրախալի Թիւրք զօրավարների համար:

Նրանք իսկոյն Կ. Պօլիս են ուղարկում նշանաւոր գերուն: Այստեղ էլ ուրախանում են. Շիշմանովին տանում են Ըլդըզ-Կիօսկ և մեծարանօրէն հարց ու փորձ անում և իբր թէ նրանից իմանում ապստամբների ամբողջ տակտիկան ու ծրագիրը: Այդ լուրը իսկոյն տպագրվում է լրագիրների էջերում և առաջին սենսացիա առաջացնում: Սակայն ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ երկար չէ տևում Թիւրքական հրճուանքը: Ապստամբների գլխաւոր շտաբը իր պաշտօնական գրութեամբ կատարեալապէս հերքում է Ըլդըզին:

—Ադրիանապոլի VII ապստամբական շրջանի գլխաւոր շտաբը, ասված է այդ գրութեան մէջ, որանով յայտնում է, որ 1) Շիշմանովը դեռ մի տարի առաջ արտաքսված է եղել կազմակերպութիւնից իր անպարկեշտ գործողութիւնների համար. 1) Նա միշտ խոյս է տուել ապստամբների զօրավարներից և 2 շաբաթ առաջ ծածուկ կերպով փորձել է մի աւազակախումբ կազմել իր մասնիկ մարդկանցից. 3) Իլդըզ-Կիօսկում նրա տուած բոլոր տեղեկութիւնները հնարովի են, որովհետև ոչ միայն նա—կազմակերպութիւնից արտաքսված է, այլ և բոլոր խմբապետները ոչինչ չը գիտեն կենտրոնական մարմնի ծրագրի մասին, և 4) Շիշմանովի տասը վտարանդը չէ կարող արատաւորել մակեդոնացիների պատիւը, որովհետև մինչև այժմ ոչ միայն ապստամբների խմբապետներից, այլ և հասարակ զինուորներից ոչ մէկը կենդանի անձնատուր չէ եղել Թիւրքերին...

Ստորագրված է՝ գլխաւոր շտաբի ղեկավար Միխայիլ Գերչեկով:

Ենիճ Իլդըզ: Այնքան ոգևորութիւնից յետոյ այսքան ամօթալի հիասթափում:

—

«Կարմիր Խաչը» Մակեդոնիայում.—Ինչպէս յայտնի է Մակեդոնիան կատարեալ պատերազմի դաշտ է ներկայացնում իր արիւնոտ վայրերով ու դիակների կոյտերով: Պաշտօնական պատերազմ չը կայ, բայց արիւնը պակաս առատութեամբ չէ հոսում: Ահա այդ իրողութիւնն է, որ առիթել է «Կարմիր Խաչի» ընկերութեանը օգնութեան հասնել ապստամբութեան համար նահատակվող Թշուառ ժողովրդին: «Մէջտերի գործակալութեան» տեղեկով Սօլունի ամերիկական դեսպանատունը դիմում է արել Կ. Պօլիս, որպէս զի թոյլ տան այդ ընկերութեան անդամներին օգնելու վիրաւոր մակեդոնացիներին:

Բայց արդեօք Համիդը կը համաձայնվի այդ բանին և եթէ համաձայնվի էլ՝ բաշիբոզուկները կը խնայեն մակեդոնացիների պաշտպան «Կարմիր Խաչը»: Դժուար է հաւատալ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Աբիսինիայի Նէգուս Մէնէլիքը, ինչպէս հաղորդում են «Temps» լրագրին Ադիս-Աբէբից, այս օրերս հանդիսաւոր կերպով բացեց մեծ զինագործարան, որ պատրաստված էր Բօքումէնտում. Նէգուս Մէնէլիքը յայտնեց, որ դիտաւորութիւն չունի այլ ևս զէնք պատուիրել Եւրոպայում, ուր նրանից մեծ փողեր են վերցնում շատ վատ ապրանքի համար: Գործարանի կառավարութիւնը յանձնված է մի մասնաժողովի, որ նշանակել է Նէգուսը: Այդ մասնաժողովի կազմի մէջ մտնում են մի քանի գերմանական ինժէնէրներ: Գերմանացիները, ինչպէս արդէն հաղորդված է, շատ շուտ գրաւեցին վերջերս Մէնէլիքի համակրութիւնը:

—«Aurore» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակցին աջողվել է ձեռք բերել մի օրինակ այն շրջաբերականի, որ սուլթանի առաջին քարտուղարը ուղարկել է Ստամբուլի մամուլի ներկայացուցիչներին: Շրջաբերականը բաղկացած է 9 կէտերից: Նրա բովանդակութիւնը հետևեալն է. 1) տպել առանց յապաղելու այն տեղեկութիւնները, որոնք վերաբերում են օգոստափառ սուլթանի թանգագին առողջութեանը, բերքերի լաւ գրութեան, առևտրի և արդիւնաբերութեան առաջադիմութեան Թիւրքիայում. 2) չը տպել ոչ մի ֆէլիէտօն, որ չէ տեսել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը և հաւանութիւն չէ գտել հասարակական բարոյականութեան տեսակէտից 3) չը գրել և չը հրատարակել օտար հրատարակութիւնների գրական կամ գիտական յօդուածներ լրագիրների և ամսագիրների երկու կամ աւելի համարներում, այլ աւարտել այդ յօդուածները մէկ համարում. 4) ամեն կերպ խուսափել մեծ բաց տեղեր թողնելուց յօդուածների միջև և բազմակէտերից յօդուածներում, որպէս զի առիթ չը տրվի ընթերցողներին մտքերը շփոթող եզրակացութիւններ անելու. 5) ոչ մի խօսքով չը յիշել վալիների և մութասարիֆների զեղծումների մասին, եթէ դրանք մինչև անգամ տեղի են ունեցել և ապացուցված են վալիների և մութասարիֆների գողութիւնը, կաշառակերութիւնը, ապօրէնութիւնը կամ այլ չարագործութիւնը. 6) խիստ արգելվում է հրատարակել գաւառներից ստացվող մասնաւոր կամ հաւաքական գանգատները սուլթանին՝ տեղական իշխանութիւնների զեղծումների դէմ. 7) որանից յետոյ չը գործածել աշխարհագրական այնպիսի տերմիններ, ինչպէս են, «Հայաստան», «Մակեդոնիա», «Սիրիա» և այլն. 8) երբեք չը յիշատակել օտար Թագաւորների սպանելու կամ նրանց կեանքի դէմ արված յանցաւոր փորձերի մասին, պետական յեղափոխութիւնների մասին արտասահմանում, հակակառավարչական ցոյցերի մասին, որպէս զի չար մտքեր չը ներշնչվեն օսմանեան կայսրութեան խաղաղ, բարեպաշտ և իր բարձր հովանաւորին հաւատարիմ ազգաբնակութեանը. 9) խիստ պատասխանատուութեան երկիւղով արգելվում է գրաւոր կամ բերանացի տեղեկութիւններ տալ այս շրջաբերականի և որա բովանդակութեան մասին:

—«Liverpool Post» լրագիրը հաւաստացնում է, որ Դէվօնշիրեան դուքսը դիմել է հարցուփորձերի՝ իմանալու համար, թէ չէ կարելի արդեօք միացեալ մինիստրութիւն կազմել առևտրի ազատութիւնը պաշտպանելու համար, բայց ազատամիտ կուսակցութեան ղեկավարները բացասական պատասխան տուին՝ պատճառաբանելով այդ պատասխանը նրանով, որ ֆինանսական հարցը միակը չէ, որի հետ ապագայ մինիստրութիւնը ստիպված պէտք է լինի գործ ունենալ:

—Հաւանական է, որ ոչ մի քաղաքական ճառ,—ասում է «Рус. Вѣд.» լրագիրը,—այնպիսի ուշադրութիւն չէ գրաւել Անգլիայում, ինչպէս Չեմբերլէնի ճառը, որ նա խօսեց մօտ օրերումս Գլազգօյում: Andrews Hall կոչված դահլիճը, որտեղ արտասանվեց ճառը, տեղաւորում է իր մէջ միայն 5000 հոգի, այն ինչ տեղ խնդրողների թիւը 60,000-ից անց էր: Այս պատճառով էլ մուտքի տոմսակները ծախվում էին երկու ֆունտ ստերլինգից աւելի գնով: Աւելի քան 100 տեղ յատկացրած էր մամուլի ներկայացուցիչներին: Ամերիկական լրագիրներից «New-York Herald», «Tribune» և «Journal» ուղարկել էին միտինգին ներկայ լինելու համար իրանց յատուկ թղթակիցները, մի բան, որ առաջին դէպքը կարող է համարվել անգլիական քաղաքական միտինգների պատմութեան մէջ: Դեռ այդ քիչ է. միջոցներ էին ձեռք առնված, որ Չեմբերլէնի ճառը իսկոյն հեռագրով հաղորդվի գերմանական Վիլհելմ II կայսրին:

—Բուդապեշտում այժմ գտնվում է Միլոշ Օբրենօվիչի ապօրինի որդին, որ գնացել է այցելելու իր կնքահօրը՝ ունգարական մագնատ Եւգենի Զիչիին: Երիտասարդը, որ կրում է Միլօշ անունը և արտաքինով շատ նման է իր հօրը, հաղորդեց «Budapester Tageblatt» լրագրի թղթակցին, որ նա ունի բոլոր իրաւունքները ժառանգելու սերբիական գահը, որովհետև որդեգրած է իր հօր կողմից: Նա հաղորդեց նոյնպէս, որ որդեգրութեան վերաբերեալ բոլոր վկայաթղթերը գտնվում են իր փաստաբանի մօտ: Սերբիական գահի այս երիտասարդ թեկնածուի բոլոր փորձերը՝ մտնելու Վիէննայի Թերէզիանում կոչված ուսումնարանը, ուր ընդունվում են միայն [illegible] ազնուականի որդիք, անյաջող անցան. Նրա խնդիրքը մերժվեց համաձայն բարձրից ստացված հրահանգի: Այժմ նա յոյս ունի մտնել Գօտայի հեծելազօրքի ուսումնարանը:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

29 սեպտեմբերի

ԲԱԳՈՒ. Հանդիսաւոր կերպով բացվեց Սուրխ-[illegible]—կովկասեան ընկերութեան [illegible] խողովակը [illegible] դէպի [illegible] ծովը [illegible] համար:

ՀՌՈՄ. [illegible]

30 սեպտեմբերի

ՊՈՐՏ-ԱՐԹՈՒՐ. Չինական երկաթուղու ընդհանուր ընկերութիւնը համաձայնութիւն կայացրեց Համբուրգ-Ամերիկական ընկերութեան հետ նաւամկներ փոխադրելու վերաբերմամբ նաւահանգիստներից և մինչև նաւահանգիստները՝ Կորէյում.—Փոխարքան ընդունեց Կվանտունի զօրահանդէսը: Մասնակցում էին 40,000 մարդիկ: Այդ հոյակապ տեսարանով հրճվում էին հազարաւոր հասարակութիւնը, շատ օտարահպատակներ և արտասահմանեան լրագիրների թղթակիցներ: Զօրահանդէսը վերջացնելուց յետոյ, ի պատասխան գեներալ-ադիւտանտ Ալեքսէևի ճառին, լսվեց ահագին հրապարակի վրա որոտընդոստ «ուրա» Թագաւոր Կայսրին: Զօրահանդէսը հանգստացուցիչ տպաւորութիւն գործեց զանազան լուրերից յուզված մտքերի վրա:

ՓԱՐԻԶ. Լուբէն ընդունեց պետական-քարտուղար Մուրավիեվին: — Ստատս-Սեկրետար Պլէվէի նամակը «Review of Reviews»-ի խմբագիր Ստէդին մեծ աղմուկ է հանում Փարիզի մամուլի մէջ: Գլխաւոր օրգաններում երևացին յօդուածներ և երկար քաղուածքներ յօդուածներից: «Gil Blas» հաղորդում է նամակի էական մասը և գծագրում է մինիստրի անձնաւորութիւնը, որը, քննելով քաղաքական հարցերը աշխարհի հասարակական կարծիքի առաջ, նոր դարաշրջան է բաց անում: «Journal des Débats» տպեց մի երկար յօդուած, որի հեղինակը աչքի ընկնող հրապարակախօս [illegible], որը յայտնի է իր համակրութիւններով դէպի Ֆինլանդիան, նայում է մինիստրի նամակի վրա որպէս մեծ նշանակութիւն ունեցող դօկումէնտի վրա, որովհետև նա ծանօթացնում է Եւրոպան ռուսական տեսակէտի հետ այն հարցի վերաբերմամբ, որը քննվում էր [illegible] փաստերի հիման վրա: «Soleil» մասնաւորեց է անում, որ Ֆինլանդական հարցը ծառայում է որպէս պատրուակ Ռուսաստանի հետ դաշնակցութեան մի քանի թշնամիների ձեռքում և բերում է նամակի պատճառաբանութիւնները Կայսերական քաղաքականութեան մեծահոգի զգացմունքների վերաբերմամբ՝ հասարակական կարծիքը հանգստացնելու նպատակով: «Soleil» ասում է, որ մինիստրի նամակը մտցնում է Ֆինլանդական հարցի մէջ պարզութիւն և ճշգութիւն, Ռու-

---

[...]լիայի շահերի, Պարսկաստանը միացնէր ծայրագոյն արևելքի հետ:

Այժմ Ռուսաստանի ամբողջ ուշադրութիւնը Իրանի հողում ունեցած քաղաքականութեան նկատմամբ ուղղված է այն հանգամանքի վրա արդեօք, ինչպէս անել, որ հնարաւոր լինի ամբողջ թափով քայլել դէպի միջին ու հարաւային Պարսկաստանը և այնտեղ ևս այնպիսի ամուր դիրք բռնել, ինչպիսին հիւսիսային մասում ունի: Պարսկաստանի հիւսիսային մասի առևտրական ամբողջ ոյժը իր ձեռքն է կենտրոնացրել, դրա մասին կասկած, որ և է [illegible] այլ ևս չէ կարող լինել: Նորագոյն անցեալում նա հետզհետէ առաջնութիւն է ձեռք բերել և Թէհրանում, իր շրջակայքով: Մնում է ամենահամով մասերից մէկը՝ հարաւը, բացառապէս նաւահանգիստ քաղաքները, ուր Անգլիան դեռ ևս իշխող ոյժ է: Ուղղակի մրցութեան դուրս գալ Անգլիայի հետ առևտրի ասպարիզում, դրա համար նա դեռ անզօր է: Ուրեմն հարկաւոր է զինաթափ անել Անգլիային իրաւապէս, խլել նրանից նախապատիւ արտօնութիւնները. մի բան, որ տեսականապէս արդէն իր լուծումը ստացաւ առևտրի նոր դաշնագրով: Եւ ինչպէս մի ժամանակ ռուս կառավարութիւնը պրեմիա էր տալիս իր ինդուստրիական ապրանքները Պարսկաստան ներմուծող ընկերութիւններին, այժմ էլ շնորհում է ազատ նաւատորմին 200,000 րուբլի դրամական օգնութիւն (Subvention), որպէս զի նա տարեկան չորս անգամ ճանապարհորդութիւն կատարէ Պարսից ծոցի մէջ: Բացի դրանից, պարսից կառավարութեան ամենաջերմ հովանաւորութեամբ պէտք է հիմնվեն հարաւային Պարսկաստանի բոլոր նաւահանգիստ քաղաքներում ռուսական վաճառականական տներ ռուսական առանձին գործակալութեան անմիջական հսկողութեան տակ:

Այսպէս ուրեմն, մի այնպիսի կուլտուրապէս խաւար ու յետամնաց երկիր, ինչպէս Պարսկաստանն է, կանգնած է այսօր իր վախճանական ճակատագիրը ստանալու դռան առաջ: Եւրոպական երկու զօրեղ տարրեր՝ հիւսիսից և հարաւից եկած, գցել են նրան իրանց ցիրկը և լուռ մահու չափ վտանգաւոր պայքար պատանում: Պարսկաստանը գտնվում է այժմ իր կեանքի զարգացման այն [illegible] մէջ, ուր մի կողմից հիմք է դրվում տնտեսական-կուլտուրական վերածնութեան. իսկ միւս կողմից պետական-քաղաքական իշխանութեան քայքայման, լուծման:

Սակայն ինչ է սպասում ապագայում ամենից առաջ նրա միլիօնաւոր ազգաբնակութեան նահապետական կենցաղի ու [illegible] տէր իսլամական և քրիստոնեայ ժողովրդին: Այսօր եւրոպացին իր ձեռքն առնելով արտաքին ամբողջ առևտուրը և ներքին առևտրական մեծ նշանակութիւնները, վաղը նա ամենևին չէ խնայելու իր մեծաքանակ կապիտալով շահագործել Իրանի պտղաբեր հողը, խամ ու հում մնացած բնական հարստութիւնները: Այս հում նիւթը, որ այսօր եւրոպացին տեղափոխում է իր երկիրը, տեխնիկական ինդուստրիայով արդիւնաբերում և ապա կրկին յետ բերում Պարսկաստան, վաղը նոյն եւրոպացին՝ որ ազգից ուզում է թող լինի, այդ մի և նոյն է, տեղն ու տեղը պէտք է արտադրէ՝ տեխնիկական կատարելագործված միջոցներով, այն բոլորը, որոնց համար Իրանի անմշակ հողը այնքան հարուստ և բերրի է: Իսկ միւս օրն արդէն, անխուսափելի կերպով նրա ձեռքն են անցնելու երկրի բոլոր հսկայական ձեռնարկութիւնները և կուլտուրական ֆունկցիաները: Այսպիսով եւրոպացին դառնալու է ամբողջ երկրի կուլտուր-տէրը և իր ձեռքն է առնելու տնտեսական-մտաւոր կեանքի զարկերակը: Եւ երբ մի երկրի ամբողջ տնտեսական ոյժը տարրալուծվում և օտարին է անցնում և իրաւապէս տիրող տարրը դադարում է այլ ևս իր տան տէրը դառնալու, այն ժամանակ, կասկած չը կայ, որ նա՝ վերին քաղաքական ոյժը, կորցնելով իր կենսական յենակէտը, խարիսխը, անկարող է տևական գոյութիւն ունենալ և որպէս [illegible] տալով, նա ինքն իրան պիտի քայքայվի, տարրալուծվի և տեղի տայ օտարին: Այսպէս է եղել և է տնտեսական-տեխնիկական քաղաքականութեան դատաստանը՝ 17, 18, մանաւանդ 19-րդ դարերում և այժմ. Առևտրական քաղաքականութիւնը՝ այդ եկուն ու գործնական զէնքը կապիտալիստի ձեռքում, եղել է միշտ հեռաւոր սահմաններում քաղաքական շահեր որոնելու և կուլտուրական նուաճումներ անելու ճանապարհ հարթող առաջնորդը: Կապիտալիզմը իր ցանցաձև, համաշխարհային շահերով եղել է միշտ մի փարոս, դէպի որը թիավարել է իր նաւը քաղաքական կնճռոտ պրօբլէմներով ծանրաբեռնված դիպլոմատը: Տնտեսական-ֆինանսական և քաղաքական շահերը միշտ շաղկապված, ներդաշնակ ընթացք են ունեցել իրանց համաշխարհային աւարառումների ժամանակ: Այդպէս է վկայում Հոլլանդիայի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի—նորագոյն դարերի առևտրական առաջնակարգ ազգերի—գաղութային քաղաքականութեան ամբողջ պատմութիւնը. այդպէս է նաև ներկայ րոպէներում Գերմանիայի և Ռուսաստանի խոշոր շահերի հետամտութիւնը՝ մերձաւոր և ծայրագոյն արևելքում:

Եւ երբ այսօր Պարսկաստանի տնտեսական-կուլտուրական վերածնութեան սկզբնաւորութիւնը կատարվում է օտարի կապիտալով ու ձեռներէցութեամբ, ամենևին առիթ չունի տեղական ազգաբնակութիւնը որ և է միխիթարութիւն զգալու: Ինքը՝ տնտեսապէս թոյլ ու մտաւորապէս տգետ ժողովուրդը, բնականաբար անկարող լինելով քաղաքակրթական առաջադիմութեան մէջ դրական գործօն դառնալու և միանգամայն դուրս վանդվելով բազմատեսակ ձեռնարկութիւնների սեփականութեան և իրաւասութեան սահմանից, պէտք է անխուսափելի կերպով ենթարկվի օտար զօրեղ տարրին և աշխատանքի աղբիւր որոնելու համար ապաստան գտնէ կապիտալիստի բազմամարդ գործարաններում:

Այդ պէտք է լինի Պարսկաստանի ժողովրդի ապագան:

Բ. Իշխանեան

Բերլին

առատանի ներքին քաղաքականութեան պատկերը տալով։

ԼՈՆԴՈՆ. «Daily Mail» լրագրի Շանհայից ստացված հեռագրի համաձայն, ճապոնական զօրքերը, դաշնագրերով սահմանված իրաւունքների հիման վրայ, ափ իջան փոքրիկ հողամասի վրայ Մազամպօի մօտ, որը կորէյան վիճել էր ճապոնական կառավարութեանը։

Կ. ՊՈԼԻՍ. Չէրնօգօրիական գործերի հաւատարմատարը պահանջեց Բ. Դռնից յետ կանչել Թիւրքաց այն զօրքերը, որոնք եկել էին չէրնօգօրիական սահմանի վրայ գտնվող գիւղերը՝ զէնք տանելու և նոր հարկ դնելու համար տաւարի վրայ, այնպէս որ գործը հասաւ արիւնահեղ ընդհարումներին քրիստոնեայ ազգաբնակութեան հետ։ Արտաքին գործերի մինիստրը խոստացաւ կարգադրութիւն անել զօրքերը յետ կանչելու մասին։

ՀՌՈՄ. Մեծ տպաւորութիւն գործեց այն տեղեկութիւնը, թէ Թագաւոր Կայսրը յետաձգել է իր ճանապարհորդութիւնը։ «Journal d'Italia» խիստ լեզուով պախարակում է կառավարութեանը, որ նա եռանդուն չէր գործում այն սօցիալիստների մեքենայութիւնների դէմ, որոնք խանգարեցին Թագաւոր Կայսրի ճանապարհորդութիւնը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԿԱՐԻՉ ԳԷՈՐԳ ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

ՆԿԱՐՉԻ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԻՐՔԸ

6 տպագրական թերթից բաղկացած, չքեղ վերժէ. թղթի վրայ տպած, ընտիր տրատահմանեան թղթով շապկած, լոյս տեսաւ և ծախւում է Պետերբուրգում։

Գինն է 35 կ. ճանապարհածախսով

Դիմել հեռևեալ հասցէով. С. Петербоургъ, „Пушкинская скоропечатня", Христафору Башинджагянъ, Лештуковъ пер., д. № 4. 7—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ունեցողներին

Ընդունում է 9—11 ժ. առաւօտը և 5—7 ժ. երեկոյեան։

Վելեամինօվսկայա փողոց, տ. Սաֆարովի, № 13. 2—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ նրա առենում ցերեկվայ 1 ժամին, հոկտեմբերի 3-ին նշանակված է աճուրդ կապալով տալու պարոմ պահելու իրաւունքը Կուր գետի վրայ, Մուխրանսկայա փողոցի և Սաղի միջև։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են պայմանները տեսնել Ուպրավայի 1-րդ բաժանմունքում բոլոր լի օրերը ցերեկվայ 9 ժամից մինչև 2 ժամը։ Կնքված ծրարներն ընդունվում են աճուրդ սկսելուց առաջ։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները մուծանում են 1500 ր. գրաւական։ Աճուրդը կը սկսվի կամաւոր գնից 2—2

ԳՐԻԳՈՐԻՕՊՕԼԻ ՀԱՅՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՄԱՐ

Հարկաւոր է

Մի ժողովրդական ցենզ ունեցող ուսուցիչ հայոց լեզուի թէ ուսուցանութեան (ռուսաց լեզուով) և երգեցողութեան համար։ Դասերի թիւը 24. տարեկան 600 րուբլի տարեկան և բնակարան։ Ցանկալի է, որ գիտենայ եկեղեցական երգեցողութիւն և կարողանայ կառավարել պատարագ եկեղեցական երգեցիկ խումբը։ Ցանկացողները անյապաղ թող ուղարկեն իրանց ստամն և ցենզի վկայականները հաստատութեան համար, այս հասցէով г. Григоріополь Херсонск. губ. Городскому головѣ Крикору Ерамишанцеву.

Աւագ ուսուցիչ՝ Ր. Սամուէլեանց 3—3

Կ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Շարունակում է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Բժշկում և լցնում է հիւանդ ատամներ, շինում է անդամահատված ծնօտների պրոթեզներ (резекціонные протезы), արուեստական ատամներ, քիթ և քիմք։

Ընդունում է առաւօտեան 9—2 ժ.
երեկոյեան 5—8 ժ.

Հասցէն՝ Երեւանեան հրապարակ, տ. Գուրգենովի, Эриванская пл. д. № 2, надъ аптек. магаз. Кавк. Тов.

(հ. ա. կ.) 11—20

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՌՈՒՍԱՑ ՕՊԵՐԱ

Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 1-ին

կը ներկայացվի

ԱԻԴԱ

Օպերա 4 գործ. 7 պատկ. Երաժշտ. Վերդիի

Մասնակցում են.—Տ.տ. Մեչնիկօվա, Կարրի. Պ.պ. Դարսկիյ, Իլիւչենկօ, Բուխօվեցկիյ, Ֆեոդորօվ, Գավրիլօվ։

Սկիզբը երեկոյեան 8 ժամին։

Ազդ. Վաղը, հինգշաբթի, հոկտեմբերի 2-ին, կը ներկայացվի «Եւգէնիյ Օնեգին», Ուրբաթ, հոկտեմբերի 3-ին—«Կարմէն»։ 1—1

ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ

(Կոստանտինովսկայա փող. տուն Կարչամեանի)

Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 1-ին

Հայ դերասանական խումբը, ղեկավարութեամբ

Գ. Ա. ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ

կը ներկայացնէ

Կրեչինսկու Հարսանիքը

Կոմ. 3 գործ., հեղ. Սուխօվօ-Կաբիլինի, թարգ. Արեւեանի և Արաքսեանի

Մասնակցում են տ.տ. Արաքսեան, Զաբէլ, օր. Հայկանուշ, պ.պ. Արաքսեան, Ամօ-Խարազեան, Խուդանեան, Բերոյեան, Ղուչչեան, Աղամբեկեան, Աղեքսանեան։

Սկիզբն է ճիշտ 8½ ժամին երեկոյեան։

Ղեկավար՝ Գ. Ա. Արաքսեան 1—1

ԲԺ. ՊԵՏՐՈՍ

ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ պրօֆէսօրներին ներկայացնելու և կօնսուլտացիաներ կազմելու նպատակով։ Հասցէն՝ Berlin, Potsdamestr. 29. I. L. 1—3

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ

ցանկանում է դաստիարակչուհու պաշտօն բռնել հայ ընտանիքներում։ Կարող է երեխաներ պատրաստել մինչև II դասարանը, և պարապել հայոց լեզուով։ Կարող է գնալ և գաւառները։

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ Е. Х. „Гуттенбергъ". 1—2

ՄԻ ԿՐԹՎԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Հաշւապահութեան ուսարած՝ ընտիր ատեստատներով և առաջնակարգ ռեկօմէնդացիաներով փնտրում է կասիրի (кассиръ) պաշտօն՝ առաւօտից մինչև ժամի 3-ը զբաղմունքով՝ Թիֆլիսում։ Կարող է ստանձնել նաև վերահսկողի պաշտօն տների վրայ։ Նոյնպէս համաձայն է շրջել այլ և այլ քաղաքներ voyageur-ի պաշտօնով։ Հասցէն «Մշակի» խմբագրատանը։ 2—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վերադարձել է հանքային ջրերից և վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Գանօվսկայա փող, № 20, տ. Թամամշեվի (Гановск. ул., д. Тамамшева, № 26).

Առաւօտեան 9—10½ ժամը
Երեկոյեան 5—7 ժ.

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆ ԱՒԱՐՏԱԾ

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ցանկանում է բնակարանի և ճաշի փոխարէն պատրաստել հայոց լեզուից ընտանիքներում։ Նա պատրաստ է կատարել և թարգմանութիւններ և առհասարակ որոնում է որ և է աշխատութիւն։ Դիմել «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցը։ 3—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

սեփական ծառանոցում պատուաստված 1—2 տարեկան ամորական մրգերի

ՄՐԳԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ

ֆրանսիական և տեղական տեսակներ

Առաջարկում ենք զանազան մրգերի 1904 թուին պատուաստելու բոլորովին յարմար ճղոններ (дички)։ Այլ և սեփական արդիւնաբերութեան խնձորի և տանձի թարմ սերմեր։ Գները էժան են։

Ցուցակն ուղարկվում է ձրի։ Ուսումնարանների և վանքերի համար 10% զեղչ։

Հասցէն՝ Карасубазаръ (Тавр. губ.), Бенглерову. (ա. 1) 2—5

ԱՐՏԻՍՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 2-ից

Հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը մասնակցութեամբ տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ

Սեզոնի բացման առիթով կը ներկայացնէ

ԴԱՐԲՆԱՊԵՏ

Կոմեդիա 4 արար. և պատկ. հեղ. Ժորժ Օնէի, Թարգմ. Ս. Արծրունու.

Սկիզբը ժամը ճիշտ 8-ին

Տեղերի գները պակասեցրած են

2—3 Ռէժիսոր Պետրոսեան

ԺԸՆԵՎՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԻԶՈՒՄ ուսած մի երիտասարդ պատրաստ է վերցնելու

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ և ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Ցանկանում է նոյնպէս բարձրագոյն կրթութեան համար արտասահման մեկնող երիտասարդներին քիչ ժամանակվայ ընթացքում ֆրանսերէնի հետ ծանօթացնել այնքան, որ նրանք կարող լինեն առանց դժուարութեան հետևելու դասընթացքներին։

Դիմել՝ Բէյբուտօվսկայա փողոց, № 4, Բիշմիշեանի տունը։ 7—10

Ֆրանսերէն դասեր

Տալիս է մի հայ տիկին, վերջացրած Ժընէվի համալսարանը։

Դիմել՝ Вельяминовская ул. № 19. 11—15

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

բուժարան, (Սերգիևսկայա փողոց ա.)

Ընդունելութիւնը ցերեկվայ 11—2 ժ., երեկոյեան 5—6 ժ. 3—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ.

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան „ 5-ից մինչև 7

Վելեամինօվսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի։ 17—100

ՊԱՏԱՀՄԱՄԲ ԾԱԽՎՈՒՄ Է

ՄԻ ՏՈՒՆ

իր խանութներով։ Տարեկան զուտ արդիւնքը 10%-ից աւելի։ Բազարնայա փող. № 8. 2—5

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԲՈՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՈՆ

Գ. Ց. ԻՒՐԳԷՆՍ

Ոչնչացնում է պեպենները, սեւութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները և պաուկները և ներգործում է աւելորդ քրտնելու դէմ։ Խորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս տուալէտային անուշահոտ սապոն, բարձր արժանաւորութեան։

ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ 1893 թւի համար։

Կտորի գինը 50 կ., ½ կտորի 30 կ.

Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղագործական մագազիններում եւ դեղատներում։

Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Ց. Իւրգէնսի մօտ Մոսկվայում։ Դէպօ, Թիֆլիսում, Զմուրովի մօտ, դեղագործական ապրանքների տաճարի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Տաւրինովի եւ Գրիգֆելդի, պ.պ. Գօզօֆեերի եւ Արիստակովի մօտ։ (1, 15) 18—24

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՄՈՒՐՃ

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

№ 9

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1) Մորկի Սուրբը, (վերջ) վէպ Ա. Ահարոնեանի. 2) Ա՛խ, հանգիստ տուէք, (Նեկրասովից) Թարգմ. Ալ. Ծատուրեանի. 3) Վան-Տոսպ, Կարնեցիի. 4) Նկարիչ Թաշճեան, Դրամա 4 գործողութեամբ, Լեռն Մանուէլեանի. 5) Շվէյցարական գիւղը, Կուրաթ-Հարունի. 6) Գրիմաչիստի օրագրից, Գանդուխտի. 7) Ո՛չ, լաւ է կորչել... Գլեյչերից, Թարգմ. Ալ. Ծատուրեանի. 8) Օտար, ամայի ճամբէքի վրայ, բան. Աւ. Իսահակեանի. 9) Նոր-Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքը, Տիգրան Թ. Աբգարեանցի. 10) Թուրք գրականութիւն.—Թիւրքիայի քաղաքակրթական անընդունակութիւնը։—Եւրոպական դպրոցներու բացումը և գրագիտութեան տարածումը—Գրականութեան ծնունդը։—Ֆրանսական ազդեցութիւնը դպրոցներու և գրականութեան վրայ—Գրական յառաջացութեան պատճառները։—Լրագրութիւնը սկիզբը գրականութեան։—Թուրք գրագէտին մէջ ազգայնական զգացմի բացակայութիւնը։—Գրականութեան մէջ մշակված սեռը։—Գրական նոր ուղղութիւն։—Զիա բէյ։—«Կապոյտ և սև» վէպը, Տիգրանի. 11) Փողհերոսը, (Les affaires sont les affaires) կոմեդիա, Օկտավ Միրբօի, Թարգմ. ֆրանսերէնից Մ. Շիսեանի. 12) Գիտութեան աշխարհից.—Ալկոհոլը սնունդ է թէ թոյն, Մ. Նալբանդեանի. 13) Վրաց կեանքից և գրականութիւնից.—«Ծննդեան» ցոյց տուած ընդունելութիւնը։—Մի հայ նկարիչ վրաց տաճարում։—Դժգոհութիւններ քահանայական դասակարգից։—Տաղանդաւոր գրողներին ապահովելու հարցը։—Գիւղացիների տնտեսական անկումը և նրանց հասարակական կեանքը, Տ. Փիրումեանի. 14) Մատենախօսութիւն.—1) Լոնգֆելլոյ «Կեանքը ծովի խորքում» Bն.—2) Յովհ. Թումանեան՝ «Մանուկ պատկերներ» Na.—3) Վահան Մամիկոնեան «Վերջին երգեր» Զաւէն.—4) Արգուս Սիմոն՝ «Նորավէպները» Տ.—5) Mars՝ «Ի՞նչպէս ամուսնացայ» Խաժակ.—6) Ժ. դը-Մորէ՝ «Տրիլբի» Յ—ակ. 15) Նոր ստացված գրքեր։

16) Ներքին տեսութիւն.—Կառավարչական կարգադրութիւն հայոց եկեղեցական կալուածների և գումարների մասին։—Պաշտօնական հաղորդագրութիւններ։—Թուրքեստանի գաղթականութեան մասին նոր օրէնք։—Երևանի նահանգի և Կարսի շրջանի հայ փախստականների թիւը։—Պարսկահպատակների դրութիւնը որոշող կարգադրութիւն։—Զինուորների երդման տեղը—Ամուսնութեան վերաբերեալ կարգադրութիւն։

17) Արտաքին տեսութիւն.—Մակեդոնական փոփոխութիւններ Անգլիայում։—Մակեդոնական ռեֆորմների ընդարձակման առաջարկ։—Միւրցշտէգի տեսակցութիւնից յետոյ պաշտօնական հաղորդագրութիւն մակեդոնական հարցի մասին։—Ռումինական կրիզիս։—Միլիարդատէրների համաժողով Վիեննայում։—Միջազգային վէճերի բարբարոսական լուծում և միջազգային արբիտրաժ։—Գործերը Մերձաւոր Արևելքում։ Լ. Ս.—† Սուքիաս Պարոնեան։

18) Պարբերական հրատարակութիւններ. 19) Յայտարարութիւններ. (20 Յաւելուած, Ա. Բօլլէսի՝ Հրաշալի դար, Թարգմ. Ստ. Լիսիցեանի.

Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Առևտրական Ընկերութեան Վարչութիւնը

Սրանով տեղեկացնում է պ.պ. բաժնետէրերին, որ համաձայն ընկերութեան պայմանագրի 6-րդ յօդուածին, նա նշանակել է հոկտեմբերի 20-ից մինչև 31-ը հինգերորդ վճարը 5% քանակութեամբ, այսինքն հինգ րուբլի ամեն մի փայից։ Դրամի ընդունելութիւնը կը կատարվի վարչութեան գրասենեակում (Երևանեան հրապարակ, տուն Խարազեանի, գաւթում) ցերեկվայ ժամի 1—3 և երեկոյեան ժամի 7—9։ (հոկ. 1, 4 և 5-ին) 1—3

Ս. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆԻ ԼՈՒՍԱՏՊԱՐԱՆԸ

Գեղարուեստական գործերի հրատարակիչներին հրաւիրում է ամենաձեռնտու պայմաններով տանել 1) նկարչական գործեր և խորհուրդներ. 2) լուսանկարչական ժողովածու ըստ պահանջի. 3) լուսատիպ (фототипія) հաւանելի հրատարակութիւններ, բացնամակներ, ալբոմներ և այլն։ 4) Ցինկօգրաֆիական կլիշէների պատուէրներ. Լուսատպարանը արդէն ունի մի շարք հրատարակութիւններ մեծադիր և բաց-նամակներով, որոնց ձեռք բերողներին զիջումն է լինում գումարի համեմատ։ Մանրամասնութիւնների համար դիմում են Художественная фототипія С. А. Согомонянца Тифлисъ. 1—3